

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

หน้า ๗

พลเมือง ๓ - ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

๑. อาจารย์กนก จันทรา
๒. อาจารย์กมลชนก สกนธวัฒน์
๓. อาจารย์ปริญญา ประเทศ
๔. อาจารย์พจนา อาภาณรักษ์
๕. อาจารย์ธราดล รานรินทร์
๖. อาจารย์ศิริเมศร์ ศิริศักดิ์ธนากุล

ผู้ตรวจ

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรกวิน
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤพร รุจิเรข
๓. อาจารย์เครือรัตน์ เรืองแก้ว

บรรณาธิการ

อาจารย์ทองสุข รวยสูงเนิน

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๗๐๑ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย),
๐-๒๒๔๓-๑๘๐๕

แฟกซ์ : ทุกหมายเลข,

แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

website : www.iadth.com

สงวนลิขสิทธิ์

สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๕๙

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จัดทำตามจุดเน้น และขอบข่ายของรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาค่านิยม ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่จะนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนการสอนที่ครูจะได้นำไปพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี ของสังคมและประเทศชาติ ดังนี้

- จุดเน้นที่ ๑ ความเป็นไทย
- จุดเน้นที่ ๒ รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- จุดเน้นที่ ๓ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- จุดเน้นที่ ๔ ความปรองดอง สมานฉันท์
- จุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง เล่มนี้ จะช่วยพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการคิด มีคุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสันติ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ส๒๒๒... หน้าที่พลเมือง ๓ ๒๐ ชั่วโมง/ภาค ๐.๕ หน่วยกิต

ส๒๒๒... หน้าที่พลเมือง ๔ ๒๐ ชั่วโมง/ภาค ๐.๕ หน่วยกิต

มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์มรดกไทย ในการแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและแนะนำผู้อื่นให้มีการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ประยูกต์ และเผยแพร่พระบรมราโชวาท ในเรื่องการมีสติ ความขยัน อดทน หลักการทรงงาน ในเรื่องภูมิสังคม ขาดทุนคือกำไร และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย ในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในเรื่องการติดตามข่าวสารบ้านเมือง ความกล้าหาญทางจริยธรรม การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ และรู้ทันข่าวสาร ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ใฝ่หาความรู้ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคเอเชียอย่างสันติ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยคำนึงถึงความหลากหลาย ทางสังคม วัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชีย ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ การใช้ของส่วนรวม ด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ย การเจรจาต่อรอง การระงับความขัดแย้ง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการสร้างค่านิยม และกระบวนการสร้างเจตคติ

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาคภูมิใจในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ จัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

- มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์มรดกไทย
- แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม
- เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
- เป็นแบบอย่างและแนะนำผู้อื่นให้มีความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- ประยูกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
- มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ และรู้ทันข่าวสาร
- เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคเอเชียอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน
- มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี
- ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

สารบัญ

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ อยู่อย่างไทย

๕

- มารยาทไทย
- ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม
- ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
- ผังสรุปสาระสำคัญ
- คำถามชวนคิด
- กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม

๖

๑๗

๑๙

๒๘

๒๘

๒๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ ภูมิแผ่นดินไทย

๓๐

- รักษาดี ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- พระบรมราชาบาทและหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ผังสรุปสาระสำคัญ
- คำถามชวนคิด
- กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม

๓๑

๔๐

๔๔

๔๗

๔๘

๔๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ พลเมืองดีตามวิถีไทย

๕๐

- พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
- การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ และรู้ทันข่าวสาร
- ผังสรุปสาระสำคัญ
- คำถามชวนคิด
- กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม

๕๑

๕๖

๕๘

๕๙

๕๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ สันติสุข

๖๑

- ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชีย
- การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี
- ผังสรุปสาระสำคัญ
- คำถามชวนคิด
- กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม

๖๒

๗๑

๗๖

๗๗

๗๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ หน้าที่ชาวไทย

๗๙

- “ซื่อสัตย์สุจริต” คือบริสุทธิ์ ทั้งกายใจ
- “ขยันหมั่นเพียร” ไป “อดทน” ได้ ย่อมสุขสันต์
- “ใฝ่หาความรู้” นั้น นำภาคภูมิ นำยินดี
- “ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่” แล้วเรื่องดี จักกำเนิด
- “ยอมรับผลที่เกิด จากการกระทำ ของตนเอง”

๘๐

๘๔

๘๗

๙๑

๙๔

ผังสรุปสาระสำคัญ

๑๐๐

คำถามชวนคิด

๑๐๑

กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม

๑๐๑

บรรณานุกรม

๑๐๓

หน่วยการเรียนรู้ที่

อยู่อย่างไทย

ผลการเรียนรู้

- มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์มารยาทไทย (ข้อ ๑)
- แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม (ข้อ ๒)
- เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย (ข้อ ๓)

ผังสาระการเรียนรู้

มารยาทไทย

อยู่อย่างไทย

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
และเสียสละต่อสังคม

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

สาระสำคัญ

มารยาทไทยเป็นระเบียบที่สังคมสร้างขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคม และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย ได้แก่ มารยาทในการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ พระบรมวงศานุวงศ์ และผู้อาวุโส นอกจากนี้เราควรแสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม และการเห็นคุณค่าของขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและดำรงชีวิตในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

การแสดง
ความเคารพหรือ
ทักทายโดยการไหว้
มีความสำคัญ
อย่างไร

มารยาทไทย

๑. ความหมายของมารยาท

มารยาท คือ ระเบียบของสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งทุกชาติจะกำหนดระเบียบตามสภาพของสังคมตนเอง มารยาทของแต่ละชาติจึงมีความเหมือนและแตกต่างกันออกไปตามแต่ละประเทศ

“มารยาทไทย” คือ ระเบียบอิริยาบถต่าง ๆ ทั้งการแสดงความเคารพ การพูด การเดิน การนั่ง การยืน ที่เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการแสดงออกถึงความสุภาพ อ่อนน้อม ละเมียดละไม อันเป็นคุณสมบัติของคนไทย มารยาทไทยมีทั้งในระดับพื้นฐานและระดับสูง มารยาทไทยระดับสูงใช้การแสดงออกต่อบุคคลระดับต่าง ๆ เช่น พระภิกษุ พระบรมวงศานุวงศ์ และผู้อาวุโส

๒. การแสดงความเคารพตามมารยาทไทย

การแสดงออกถึงความเคารพตามมารยาทไทยถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงความนอบน้อมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ประกอบด้วยการไหว้ การกราบ และการคำนับ ซึ่งแสดงออกตามระดับบุคคล ดังนี้

๒.๑ การแสดงความเคารพต่อพระภิกษุ

๑) การไหว้พระภิกษุ

การไหว้พระภิกษุ (ขณะยืน)
เริ่มต้นด้วยการประนมมือสองข้างชิดกันไว้
ระหว่างอก ยกมือขึ้นให้นิ้วหัวแม่มือจรดนิ้ว
ค้อมตัวลง ก้มศีรษะต่ำ

การไหว้พระภิกษุ

๒) การกราบพระภิกษุ

การกราบพระภิกษุใช้การ
กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ซึ่งหมายถึง การทำ
ความเคารพโดยครอบงำ โดยใช้หน้าผาก ๑
มือ ๒ เข่า ๒ จรดพื้น มีขั้นตอนดังนี้

ท่าเตรียม

ชาย นั่งคุกเข่าตัวตรง ปลายเท้าตั้ง ปลายเท้าและส้นเท้าชิดกัน นั่งบนส้นเท้า
เข้าทั้งสองข้างท่างันพอประมาณ มือทั้งสองวางคว่ำบนหน้าขาทั้งสองข้าง นิ้วชิดกัน (ท่าเทพบุตร)

หญิง นั่งคุกเข่าตัวตรง ปลายเท้าราบ เข้าถึงปลายเท้าชิดกัน นั่งบนส้นเท้า มือทั้งสอง
วางคว่ำบนหน้าขาทั้งสองข้าง นิ้วชิดกัน (ท่าเทพธิดา)

จังหวะที่ ๑ อัญชลี

จังหวะที่ ๒ วันทา

จังหวะที่ ๓ อภิวาท

ท่ากราบ

จังหวะที่ ๑ (อัญชลี) ยกมือขึ้นในท่าประนมมือ

จังหวะที่ ๒ (วันทา) ยกมือขึ้นไหว้

จังหวะที่ ๓ (อภิวาท) ทอดมือทั้งสองลงพร้อม ๆ กัน ให้มือและแขนทั้งสองข้าง
ราบกับพื้น คว่ำมือท่างันเล็กน้อยพอให้หน้าผากจรดพื้นระหว่างมือได้

ชาย คอทั้งสองข้างต่อจากเข่า ราบไปกับพื้น หลังไม่โก่ง

หญิง คอทั้งสองข้างคร่อมเข่าเล็กน้อย ราบไปกับพื้น หลังไม่โก่ง จากนั้นก้มศีรษะลง ให้นำฝ่าจรดพื้นระหว่างมือทั้งสอง

ทั้งสามจังหวะทำให้ครบ ๓ ครั้ง แล้วยกมือขึ้นไหว้ในท่าไหว้พระ แล้ววางมือคว่ำลงบนหน้าขาในท่าเตรียมกราบ จากนั้นให้เปลี่ยนอิริยาบถตามความเหมาะสม

๒.๒ การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ต่อหน้าพระภิกษุ

๑) การลุกขึ้นยืนรับพระภิกษุ

การลุกขึ้นยืนรับพระภิกษุจะปฏิบัติต่อเมื่อนั่งอยู่บนเก้าอี้เท่านั้น เมื่อพระภิกษุเดินเข้ามาใกล้ให้ลุกขึ้นยืน และเมื่อพระภิกษุเดินผ่านไปให้ยกมือขึ้นไหว้ เมื่อพระภิกษุเดินผ่านไปหรือนั่งลงแล้วให้นั่งลงตามปกติ ในกรณีที่นั่งอยู่กับพื้นเมื่อพระภิกษุเดินผ่านไปไม่ต้องลุกขึ้นยืน ให้ยกมือไหว้หรือก้มลงกราบแล้วแต่ความเหมาะสมของสถานที่

๒) การให้ที่นั่งแก่พระภิกษุ

ปกติควรจัดอาสนะสงฆ์หรือเก้าอี้แยกไว้ต่างหากไม่รวมกับเก้าอี้ของฆราวาส แต่หากไม่ได้จัดที่นั่งไว้ เมื่อพระภิกษุมารับกิจวัตรให้พระภิกษุนั่งเก้าอี้แถวหน้า ไม่ควรนั่งแถวเดียวกันกับพระภิกษุ แต่หากจำเป็นผู้ชายควรนั่งทางซ้ายของพระภิกษุ ผู้หญิงไม่ควรนั่งแถวเดียวกับพระภิกษุ หรือหากจำเป็น ควรให้ผู้ชายนั่งคั่นระหว่างกลาง

๓) การถวายของพระภิกษุ (การประเคนสิ่งของแด่พระภิกษุ)

ผู้ประเคนอยู่ห่างจากพระภิกษุในระยะอันควร ยื่นของประเคนด้วยมือทั้งสองข้าง ในกรณีที่ผู้ชายสามารถยื่นประเคนของให้พระภิกษุได้โดยตรง ผู้หญิงต้องประเคนของลงบนผ้าที่พระภิกษุทอดออกมา

การถวายของพระภิกษุ

๔) การรับสิ่งของจากพระภิกษุ

ให้ผู้รับเดินหรือคลานแล้วแต่ความเหมาะสมของสถานที่เข้าไปหาพระภิกษุด้วยความสำรวม ไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป ในกรณีที่ผู้ชายสามารถรับของจากพระภิกษุได้โดยตรง ส่วนผู้หญิงพระภิกษุจะวางสิ่งของไว้ตรงหน้าหรืออาจวางไว้บนพาน ให้ใช้มือขวาหยิบ เมื่อรับของแล้วถ้าของเป็นชิ้นเล็กนิยมประนมมือไหว้พร้อมกับสิ่งของที่อยู่ในมือ

๕) การเดินผ่านพระภิกษุ

- การเดินผ่านเมื่อพระภิกษุยืนอยู่ ให้หยุดทำความเคารพด้วยการยกมือไหว้แล้วเดินค้อมตัวหลีกไป ถ้าพระภิกษุสนทนาด้วยให้ประนมมือสนทนากับท่าน

- การเดินผ่านเมื่อพระภิกษุนั่งอยู่ ให้หยุดนั่งลงคุกเข่า หรือนั่งพับเพียบตามความเหมาะสมของสถานที่ ทำความเคารพด้วยการยกมือไหว้ แล้วเดินค้อมตัวหลีกไป ถ้าพระภิกษุสนทนาด้วยให้ประนมมือสนทนากับท่าน

- การเดินสวนกับพระภิกษุ ให้หลีกไปทางซ้ายมือของท่าน ยืนตัวตรงมือประสานกันไว้ด้านหน้า เมื่อพระภิกษุเดินมาถึงตรงหน้าให้ยกมือไหว้ทำความเคารพ ถ้าพระภิกษุสนทนาด้วยให้ประนมมือสนทนากับท่าน

การเดินสวนกับพระภิกษุ

๒.๓ การแสดงความเคารพต่อพระบรมวงศานุวงศ์

๑) การคำนับและการถอนสายบัว

ในกรณีที่ไม่มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ หรือถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ นักเรียนควรปฏิบัติตนให้ถูกกาลเทศะ ขนบธรรมเนียม ประเพณีในการเข้าเฝ้าฯ หรือถวายความเคารพ ดังนี้

เพศชาย ยืนตรง ก้มศีรษะและส่วนไหล่ลงช้า ๆ ไม่ผงกศีรษะเร็วจนเกินไป ทำเพียงหนึ่งครั้งแล้วยืนตรง

เพศหญิง ใช้วิธีถวายความเคารพโดยถอนสายบัว มี ๒ แบบ คือ

แบบสากลนิยม ยืนตรง วาดเท้าข้างใดข้างหนึ่งไปข้างหลังเล็กน้อยตามถนัด พร้อมกับย่อตัวลง ลำตัวตรง หน้าตรง ทอดสายตาลงปล่อยแขนทั้งสองข้างแล้วยืนตรง

แบบพระราชานิยม ยืนตรง วาดเท้าข้างใดข้างหนึ่งไปข้างหลังเล็กน้อยตามถนัด พร้อมกับย่อตัวลง ขณะที่ยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า ค้อมตัวเล็กน้อย ทอดสายตาลง เสร็จแล้วยืนตรง

การถวายคำนับ

๒) การถวายบังคม

ก่อนที่จะถวายบังคมต้องนั่งอยู่ในท่าเตรียม คือ นั่งคุกเข่า ปลายเท้าตั้ง นั่งบนส้นเท้าเช่นเดียวกันทั้งชายและหญิง มือทั้งสองวางคว่ำเหนือเข่าทั้งสองข้าง ชายนั่งแยกเข่าได้เล็กน้อย หญิงนั่งเข่าชิด

การถวายบังคมแบ่งออกเป็น ๓ จังหวะ ดังนี้

จังหวะที่ ๑ ยกมือขึ้นประนมระหว่างอก ปลายนิ้วตั้งขึ้นต่ำกว่าคางเล็กน้อย แขนแนบลำตัวไม่กางคอก

จังหวะที่ ๒ ทอดมือที่ประนมลงพร้อมค้อมตัวลงเล็กน้อย สายตามองที่หัวแม่มือ แล้ววาดมือขึ้นพร้อมเอนตัวไปข้างหลังพองาม ให้ปลายนิ้วหัวแม่มือและปลายนิ้วชี้จรดหน้าผาก มือทั้งสองไม่แยกจากกัน เงยหน้าขึ้นเล็กน้อย

จังหวะที่ ๓ วาดมือที่ประนมลง พร้อมค้อมตัว และโบหน้ากลับลงมาอยู่ในท่าจังหวะที่ ๑ ทำสามจังหวะให้ครบ ๓ ครั้ง แล้วจึงลดมือลง วางคว่ำเหนือเข่าทั้งสองข้าง การถวายบังคมนี้จะใช้ในกรณีที่มิใช่ชายกับหญิงไปถวายบังคมร่วมกัน ถ้าเป็นหญิงหรือกลุ่มหญิงล้วนให้ใช้วิธีหมอบกราบ

ขั้นตอนการถวายบังคมที่ถูกต้อง

๒.๔ การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส

๑) การไหว้ผู้อาวุโส

การไหว้ผู้อาวุโส ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย บิดามารดา ครูอาจารย์ หรือผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือให้ประนมมือสองข้างชิดกัน ยกมือขึ้นพร้อมกับค้อมศีรษะลงให้นิ้วหัวแม่มือจรดปลายจมูก ปลายนิ้วชี้แนบระหว่างคิ้ว

๒) การกราบผู้อาวุโส

ผู้กราบทั้งชายและหญิงนั่งพับเพียบทอดมือทั้งสองข้างพร้อมกันให้แขนทั้งสองคร่อมเข่าที่อยู่ด้านล่างเพียงเข่าเดียว มือประนมตั้งกับพื้นไม่แบ่มือ ค้อมตัวลงให้หน้าผากแตะส่วนบนของมือที่ประนม ในขณะที่กราบไม่กระดกนิ้วขึ้นรับหน้าผาก กราบเพียงครั้งเดียว จากนั้นให้เปลี่ยนอิริยาบถโดยการนั่งสำรวมประสานมือ

การกราบผู้อาวุโส

๓) การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อาวุโส

๑. การรับของจากผู้อาวุโส

เมื่อจะรับของจากผู้อาวุโสที่นั่งพื้น ให้คลานเข้าเข้าไปในระยะที่เหมาะสม นั่งพับเพียบแล้วกราบ รับของจากผู้อาวุโสด้วยมือขวา ถ้ายอดหน้าให้รับสองมือ วางของไว้ทางขวามือแล้วกราบ ถือของในระดับเอวแล้วเดินเข้ากลับ

การรับของเมื่อผู้อาวุโสที่นั่งพื้น

ในกรณีที่ผู้อาวุโสนั่งเก้าอี้ ไม่ต้องเดินเข้า ให้เดินเข้าไปใกล้ในระยะที่เหมาะสม คุกเข่าลง นั่งพับเพียบแล้วกราบ เมื่อรับของให้ก้มศีรษะเล็กน้อย วางของลง กราบ คลานถอยหลังแล้วยืนตัวขึ้นหันหลังกลับ

ในกรณีที่นั่งเก้าอี้เหมือนกัน ไม่ต้องก้มลงกราบ ให้ใช้การไหว้ด้วยความเคารพ ก่อนยื่นมือพร้อมก้มศีรษะเล็กน้อยในการรับของ ส่วนผู้ให้ที่มีอาวุโสกว่าเล็กน้อยไม่ต้องกราบ ให้ใช้วิธีการไหว้แสดงความเคารพก่อนรับของเท่านั้น

การรับของเมื่อผู้อาวุโสนั่งเก้าอี้

๒. การส่งของให้ผู้อาวุโส

เมื่อจะส่งของให้ผู้อาวุโสที่นั่งพื้น ให้ถือของด้วยมือขวา ถ้ายอดหน้าให้ถือสองมือและคลานเข้าเข้าไปในระยะที่เหมาะสม วางของไว้ทางขวามือ นิ่งพับเพียบแล้วกราบ ส่งของให้ผู้อาวุโส เมื่อผู้อาวุโสรับของแล้วให้กราบ แล้วถอยหลังเล็กน้อย ลูกขึ้นเดินกลับ

การส่งของให้ผู้อาวุโส

๔) การเดินผ่านผู้อาวุโส

การเดินสวนกับผู้อาวุโส สามารถทำได้ ๒ วิธี คือ หยุดทำความเคารพแล้วให้ผู้อาวุโสเดินผ่านไป หรือควรเดินหลีกเลี่ยงให้ห่างเล็กน้อย ค้อมตัวพอควรแล้วเดินผ่านไป

ในการเดินผ่านผู้อาวุโสที่นั่งอยู่บนเก้าอี้ ควรหลีกเลี่ยงให้ห่างพอสมควร แล้วค้อมตัวเล็กน้อยขณะเดินผ่านไป ถ้ามีที่แคบควรยกมือไหว้ก่อนเป็นการขออนุญาตผ่านอย่างสุภาพ และหากผู้อาวุโสที่นั่งอยู่บนพื้นเมื่อถึงระยะใกล้ตัวผู้ใหญ่ ควรคุกเข่าลงคลานผ่านไป เมื่อพ้นระยะพอสมควรจึงลุกขึ้นแล้วเดินต่อไป

การเดินสวนผู้อาวุโส

การเดินผ่านผู้อาวุโสที่นั่งอยู่บนเก้าอี้

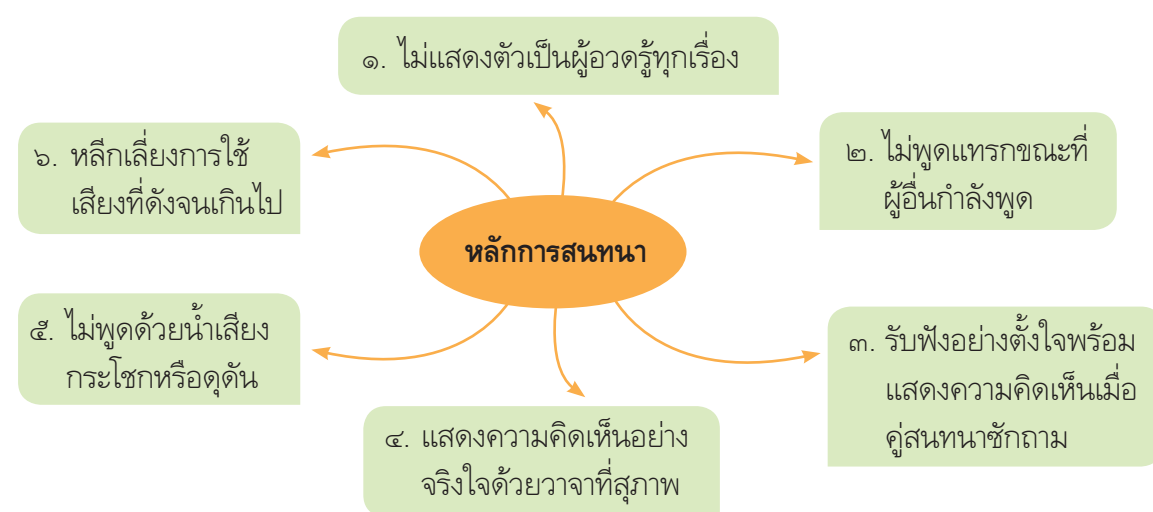

การเดินผ่านผู้อาวุโสที่นั่งอยู่บนพื้น

๓. การสนทนาและการพูดตามมารยาทไทย

การสนทนาเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งที่สนใจร่วมกัน โดยแต่ละบุคคลจะแสดงความรู้สึกของตนออกมา โดยอาจแสดงความคิดเห็นในเชิงคล้อยตามกันหรือขัดแย้งกันได้ ซึ่งการสนทนานั้นมีลักษณะทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับระดับของผู้สนทนาหรือประเด็นที่ใช้ในการสนทนา ทั้งนี้การสนทนาที่ดีจำเป็นจะต้องให้ความเคารพในความคิดเห็นและให้เกียรติแก่ผู้ร่วมสนทนา จึงจะเรียกว่าเป็นการสนทนาแบบมีมารยาท

หลักการทั่วไปในการปฏิบัติตนเมื่อต้องสนทนาร่วมกับผู้อื่น มีดังนี้

นอกจากนี้แล้วยังต้องคำนึงถึงการใช้คำพูดในการสนทนาที่แสดงถึงความมีมารยาททางสังคม และลักษณะการพูดที่ต้องไม่ห้วนและมีการลงท้ายด้วยหางเสียง เช่น “ครับ ขอรับ ค่ะ ค่ะ” อยู่เสมอ โดยในการเริ่มการสนทนาทุกครั้ง ต้องเริ่มจากการกล่าวคำทักทาย “สวัสดี กราบเรียน ขอประทานกราบเรียน” อีกทั้งยังต้องกล่าวคำที่แสดงความรู้สึกตามมารยาท เช่น “ขอบคุณ ขอบพระคุณ ขอบใจ ขอโทษ ขอประทานอภัย” ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับอาวุโสและชั้นยศของผู้ร่วมสนทนา

ในการสนทนานั้น การเลือกใช้คำสรรพนามให้เหมาะสมกับระดับบุคคลผู้ร่วมสนทนาก็เป็นสิ่งที่สำคัญ

ตัวอย่างการใช้คำสรรพนามแทนตนเองเมื่อคู่สนทนาเป็นพระภิกษุ มีดังนี้

ระดับชั้นยศพระภิกษุ		แทนตัวพระภิกษุ	ชาย		หญิง	
			คำแทนตัวผู้พูด	คำรับ	คำแทนตัวผู้พูด	คำรับ
๑.	สมเด็จพระสังฆราช	ฝ่าพระบาท หรือฝ่าบาท	เกล้ากระหม่อม หรือกระหม่อม	พะย่ะค่ะ	กระหม่อมฉัน หรือหม่อมฉัน	เพคะ
๒.	สมเด็จพระราชาคณะ และพระราชาคณะ ชั้นราชขึ้นไป (จะมีคำว่า ราช เทพ ธรรม พรหม หรือสมเด็จพระนำหน้าเป็น เครื่องสังเกตง่าย ๆ)	พระเดชพระคุณ หรือใต้เท้า	เกล้าหรือ เกล้ากระผม	ครับกระผม หรือขอรับ กระผม หรือ ครับผม	ดิฉันหรือ อีนัน	เจ้าค่ะ
๓.	■ พระราชาคณะ ชั้นสามัญลงมา ■ พระราชาคณะ ■ พระครูสัญญาบัตร และพระครูฐานา- นุกรม ■ พระเปรียญ ■ พระอันดับธรรมดา ■ พระผู้เฒ่า ■ พระสงฆ์ผู้เป็นญาติ	ท่านเจ้าคุณหรือ ท่าน ท่านพระครูหรือ ท่าน ท่านมหาหรือ ท่านพระคุณเจ้า หรือท่านหลวงพ่อ หรือหลวงปู่ ใช้ตาม ฐานะเดิมที่เป็น เช่น หลวงลุง หลวงอา หลวงน้า หลวงพี่ ฯลฯ	กระผมหรือผม	ครับ	ดิฉันหรือ อีนัน	เจ้าค่ะ หรือค่ะ
๔.	คำพูดกับพระธรรม ทั่วไป ไม่รู้จักไม่ทราบ สมณศักดิ์ ควรใช้ คำพูดกลาง ๆ	พระคุณเจ้าหรือ ท่าน	กระผมหรือผม	ครับ	ดิฉันหรือ อีนัน	เจ้าค่ะ หรือค่ะ

ในกรณีที่ได้รับโอกาสให้เข้าเฝ้าฯ พระบรมวงศานุวงศ์ มีวิธีการใช้คำสรรพนามแทนตัวผู้พูด และพระบรมวงศานุวงศ์ รวมถึงคำเริ่มต้นและคำลงท้ายในการกราบทูลด้วยวาจา ดังนี้

สรรพนามแทนผู้พูด	สรรพนามแทน พระบรมวงศานุวงศ์	ระดับพระบรมวงศานุวงศ์	คำขึ้นต้นการกราบทูลด้วยวาจา	คำลงท้ายการกราบทูลด้วยวาจา
ข้าพระพุทธเจ้า	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท	พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระบรม- ราชินีนาถ	ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม	ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
	ใต้ฝ่าละอองพระบาท	สมเด็จพระบรม- ราชินี สมเด็จพระบรม- โอรสธิดา สมเด็จพระบรม- ราชกุมารี	ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทราบบฝ่าละอองพระบาท	ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม, ความสมควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
	ใต้ฝ่าพระบาท	พระบรมวงศ์ ชั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้า	ขอพระราชทานกราบทูลทราบบฝ่าพระบาท	ความสมควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
		พระบรมวงศ์ ชั้นพระองค์เจ้า	ขอประทานกราบทูลทราบบฝ่าพระบาท	
(ชาย) เกล้ากระหม่อม (หญิง) เกล้ากระหม่อมฉัน	ฝ่าพระบาท	พระอนุวงศ์ ชั้นพระองค์เจ้า	กราบทูลทราบบฝ่าพระบาท	ความสมควรแล้วแต่จะโปรด

๔. การแต่งกายตามมารยาทไทย

การแต่งกาย ควรคำนึงถึงกาลเทศะคือ ความเหมาะสมกับโอกาส สถานที่ และเวลา โดยมีหลักสำคัญเกี่ยวกับการแต่งกาย ดังนี้

- ๑. ความสะอาด ร่างกายควรสะอาดหมดจดทุกส่วน ตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า เลือเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายควรสะอาด ไม่มีกลิ่นอับชื้นหรือมีคราบสกปรก
- ๒. ความสุภาพเรียบร้อย ควรแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อยเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี
- ๓. ความถูกต้องตามกาลเทศะ เลือกแต่งกายให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาส สถานที่ และเวลา

การแต่งกายที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน

การแต่งกายที่เหมาะสมในการติดต่อธุรกิจ

๕. การมีสัมมาคารวะตามมารยาทไทย

คำว่า “สัมมา” แปลว่า ถูกต้อง ในขณะที่คำว่า “การวะ” คือ เคารพ ดังนั้นคำว่า สัมมาคารวะ จึงหมายถึง ความเคารพที่ถูกต้อง โดยคำว่า “เคารพ” นั้น ไม่ได้แปลว่าการกราบไหว้แต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายถึง การมองเห็นคุณงามความดีที่มีอยู่ในตัวผู้อื่นได้อย่างชัดเจน มองเห็นคุณธรรม ความดีของผู้อื่นแล้วนำมาเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตาม การที่มีสัมมาคารวะจึงเป็นการรู้จักให้เกียรติผู้อื่น อ่อนน้อม ถ่อมตนด้วยใจจริง หนังสือสมบัติผู้ดี ได้บอกลักษณะของผู้มีสัมมาคารวะทั้งกาย วาจาและใจ ดังนี้

๕.๑ กายจริยา หมายถึง การแสดงสัมมาคารวะทางกาย ดังโบราณท่านกล่าวไว้ว่า “กิริยา ส่อชาติ มารยาทส่อสกุล” โดยแยกออกได้ดังนี้

- ๑) ผู้ดีย่อมนั่งด้วยกิริยาอันสุภาพเฉพาะหน้าผู้ใหญ่
- ๒) ผู้ดีย่อมไม่ขึ้นผ่านหน้าผู้ใหญ่
- ๓) ผู้ดีย่อมไม่หันหลังให้ผู้ใหญ่
- ๔) ผู้ดีย่อมแหวกที่หรือหาที่นั่งอันสมควรแก่ผู้ใหญ่หรือผู้หญิง
- ๕) ผู้ดีย่อมไม่ทัดหรือคาบบุหรี่ คาบกล้อง และสูบควันไฟไปรมผู้อื่น
- ๖) ผู้ดีย่อมเปิดหมวกเมื่อเข้าชายคาบ้านผู้อื่น
- ๗) ผู้ดีย่อมเปิดหมวกในที่เคารพ เช่น โบสถ์ วิหาร ไม่ว่าแห่งศาสนาใด
- ๘) ผู้ดีเป็นผู้น้อยยอมเคารพผู้ใหญ่ก่อน
- ๙) ผู้ดีเป็นผู้ชายควรเคารพผู้หญิงก่อน
- ๑๐) ผู้ดีเป็นผู้ลาย่อมเป็นผู้เคารพก่อน
- ๑๑) ผู้ดีเป็นผู้เห็นก่อนโดยมากยอมเคารพก่อน
- ๑๒) ผู้ดีเมื่อใดเคารพตนก่อนย่อมต้องตอบเขาทุกคน ไม่เฉยเสีย

๕.๒ วจีจริยา หมายถึง การแสดงสัมมาคารวะทางวาจา โดยแยกออกได้ดังนี้

- ๑) ผู้ดีย่อมไม่พูดจาล้อเลียนหลอกลวงผู้ใหญ่
- ๒) ผู้ดีย่อมไม่กล่าวร้ายถึงญาติมิตรที่รักใคร่นับถือของผู้ฟังแก่ผู้ฟัง
- ๓) ผู้ดีย่อมไม่กล่าววาจาที่เตียนสิ่งเคารพหรือที่เคารพของผู้อื่นแก่ตัวเขา
- ๔) ผู้ดีเมื่อจะขอทำล่วงเกินแก่ผู้ใดย่อมต้องขออนุญาตตัวเขาก่อน
- ๕) ผู้ดีเมื่อตนทำพลาดพลั้งสิ่งใดแก่บุคคลผู้ใดควรออกวาจาขอโทษเสมอ
- ๖) ผู้ดีเมื่อผู้ใดได้แสดงคุณธรรมต่อตนอย่างไรควรออกวาจาขอบคุณเขาเสมอ

๕.๓ มโนจริยา หมายถึง การแสดงความมีน้ำใจอันดีงามเป็นสัมมาคารวะ โดยแยกออกได้ดังนี้

- ๑) ผู้ดีย่อมเคารพยำเกรงบิดามารดาและอาจารย์
- ๒) ผู้ดีย่อมนับถือนอบน้อมต่อผู้ใหญ่
- ๓) ผู้ดีย่อมมีความอ่อนหวานต่อผู้น้อย

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม

ตัวอย่างที่แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเสียสละต่อสังคมที่เห็นเป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาคนไทยทั้งประเทศคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากการทรงงานตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัตินั้น พระองค์ทรงสละแรงกาย แรงใจ เวลา สติปัญญา รวมถึงทุนทรัพย์เพื่อปวงชนชาวไทย ทรงเสด็จไปทุกท้องถิ่นทุรกันดารเพื่อดูแลราษฎรของพระองค์ หากที่แห่งใดมีปัญหาหรือความทุกข์ยาก พระองค์จะทรงใช้พระอัจฉริยภาพแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่เหล่านั้น ดังจะเห็นได้จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ กว่า ๔,๐๐๐ โครงการ อาทิ โครงการฝนหลวง โครงการอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ โครงการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ต่าง ๆ โครงการพัฒนาด้านการเกษตรจากการที่ทรงงานหนักด้วยความเสียสละไปในทุกพื้นที่ที่มีราษฎรของพระองค์ จนทำให้มีคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีที่แห่งใดในประเทศไทย ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เคยย่างพระบาทไปถึง” ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกษัตริย์ผู้เมตตาเป็น “พระผู้ให้” ของชาวไทยมาจนทุกวันนี้

พระราชกรณียกิจและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ

นอกจากพระราชกรณียกิจที่ทรงแสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละแล้ว พระบรม-
ราชาบาทในโอกาสต่าง ๆ ก็มักจะทรงสอดแทรกและกระตุ้นเตือนให้พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่าเห็น
ความสำคัญของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเสียสละอยู่บ่อยครั้ง เช่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชาบาทแก่ข้าราชการ

**พระราชดำรัสพระราชทานเพื่ออัญเชิญลงพิมพ์ในนิตยสารที่ระลึกครบ ๓๖ ปี ของสโมสร
ไลออนส์กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ความตอนหนึ่งว่า**

“...สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน สังคมนั้นย่อม
เต็มไปด้วยไมตรีจิต มิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุข น่าอยู่...”

**พระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๔ เมื่อวันที่
๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ความตอนหนึ่งว่า**

“...ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย บัดนี้ถึงวาระจะขึ้นปีใหม่ ข้าพเจ้าขอส่งความปรารถนาดีมา
อวยพรแก่ท่านทุก ๆ คน ให้มีความสำเร็จสมประสงค์ในสิ่งที่ปรารถนา ความปรารถนาของทุกคน
คงไม่แตกต่างกันนัก คือต้องการให้ตนเองมีความสุข ความเจริญ และให้บ้านเมืองมีความสงบ
ร่มเย็น ในปีใหม่นี้ข้าพเจ้าจึงปรารถนาอย่างยิ่งที่จะเห็นคนไทยมีความสุขถ้วนหน้ากัน ด้วยการให้
คือ ให้ความรักความเมตตาแก่กัน ให้น้ำใจไมตรีกัน ให้อภัยกัน ให้การสงเคราะห์อนุเคราะห์กัน
โดยมุ่งดี มุ่งเจริญต่อกันด้วยความบริสุทธิ์และจริงใจ ทุกคนทุกฝ่าย จะได้สามารถร่วมมือ ร่วม
ความคิดอ่านกัน สร้างสรรค์ความสุข ความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเอง ประเทศชาติ อันเป็นสิ่งที่
แต่ละคนต้องการให้สำเร็จผลได้ ดังที่ใจปรารถนา...”

จากตัวอย่างและพระบรมราชาบาทที่ได้พระราชทานไว้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม อันจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยน้ำใจไมตรี มีความสุข และน่าอยู่
ดังนั้นนักเรียนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมและเป็นการหลักของประเทศชาติในอนาคต จึงจำเป็น
ที่จะต้องฝึกฝนตนเองให้เกิดนิสัยความมีเมตตาอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูล และเสียสละ
ต่อส่วนรวม

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

๑. ขนบธรรมเนียม ประเพณี

ประเพณี หมายถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบ
แบบแผนและวิธีการกระทำ ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาตั้งแต่อดีต
และยังมีผลและอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน ประเพณีโดยภาพรวมจะมีลักษณะที่คล้ายกัน แต่จะแตกต่างกัน
ในส่วนของรายละเอียดในแต่ละท้องถิ่น เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย
รวมถึงประเพณีที่เกี่ยวกับงานเทศกาล เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง

โดยประเพณีของแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากปัจจัย ดังนี้

๑. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ในแต่ละท้องถิ่นจะมีปัจจัยที่มีความแตกต่างกัน ที่เกิดจาก
ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรทางธรรมชาติ

๒. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม กล่าวคือ คนในแต่ละสังคมจะมีวิถีปฏิบัติ ความเชื่อ
ความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะแสดงออกผ่านทางภาษา ประเพณี กิจการ ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่
คนในสังคมสร้างขึ้นและถ่ายทอดไว้ให้แก่กัน

๓. **สิ่งแวดลอมทางสังคม** มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เมื่อมีการรวมตัวกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ย่อมเกิดการปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ซึ่งการปรับตัวนั้นจะนำมาซึ่งขอบเขตในการปฏิบัติและมีการปรับปรุงพัฒนาสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน

ประเภทของประเพณีไทย

ประเพณีสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. **จารีตประเพณี หรือกฎศีลธรรม** คือ ประเพณีที่สังคมถือว่า ถ้าผู้ใดในสังคมฝ่าฝืนหรือ งดเว้นการกระทำ ถือเป็นความผิด เป็นความชั่ว จารีตประเพณีจึงเป็นเสมือนข้อบังคับทางจรรยาหรือ ศีลธรรมของสังคม และหากข้อบังคับทางสังคมหรือจารีตใดเป็นคำสั่งจากรัฐ โดยมีระเบียบแบบแผนที่ แน่นนอน จารีตนั้นจะหมดสภาพการเป็นข้อบังคับทางจรรยาของสังคม แต่จะมีสภาพเป็นกฎหมายแทน

๒. **ขนบประเพณี** คือ ประเพณีที่มีการวางระเบียบพิธีการไว้อย่างชัดเจนหรือโดยการรู้กันเอง ว่าควรจะทำอะไรและปฏิบัติอย่างไร เป็นระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดไว้ทั้งโดยทางตรงและ ทางอ้อม

- **ทางตรง** เป็นประเพณีที่มีการวางระเบียบพิธีการไว้ชัดเจนว่าต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น การไหว้ครู การศึกษา ศาสนา

- **ทางอ้อม** เป็นประเพณีที่รู้กันเองโดยทั่วไป โดยที่ไม่ได้วางระเบียบไว้แน่นอน แต่ปฏิบัติ ได้เพราะมีการบอกเล่าสืบต่อกันมา หรือจากการมีผู้ใหญ่หรือบุคคลอื่นปฏิบัติ เช่น แทนนางแมว

๓. **ธรรมเนียมประเพณี** คือ ประเพณีที่เกี่ยวกับเรื่องธรรมเนียมสามัญ ไม่มีผิดถูก ไม่มีระเบียบ แบบแผน เป็นเพียงบรรทัดฐานที่ปฏิบัติจนเป็นประเพณี เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ผู้ใดทำผิดหรือ ฝ่าฝืนไม่ถือเป็นเรื่องผิดถูก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมารยาท เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน การพูดจา การแต่งกาย

ประเพณีไทยที่คนในชาติถือปฏิบัติและเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลก และเป็นประเพณีที่ผู้คนจาก นานาประเทศให้ความสนใจและเดินทางมาร่วมงาน ได้แก่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง

ประเพณีวันสงกรานต์ ตรงกับวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน ในเทศกาลสงกรานต์ชาวไทยนิยม ทำบุญตักบาตร ปล่อยนก ปล่อยปลา สรงน้ำ พระพุทธรูป รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เพื่อความเป็น สิริมงคลแก่ตนเอง นอกจากนี้ยังมีการเล่นสาดน้ำ และแข่งขันกีฬาพื้นบ้านต่าง ๆ ปัจจุบันประเพณี สงกรานต์ยังคงเป็นที่นิยมในหมู่คนไทยและ ชาวต่างชาติ แต่เป็นจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิง ความสนุกสนาน การได้หยุดงานเพื่อกลับไป เยี่ยมบิดามารดาและญาติพี่น้องในถิ่นที่มาจากมา

ประเพณีวันสงกรานต์

โดยถือว่าวันที่ ๑๔ เมษายนเป็นวันครอบครัว เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากันในวันหยุด เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของไทย

ประเพณีวันลอยกระทง ตรงกับ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ การลอยกระทงใน ประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อบูชาพระสัณมาสัมพุทธเจ้า เนื่องใน โอกาสที่พระองค์เสด็จไปแสดงธรรมในนาถิกภาพ และทรงประทับรอยพระบาทไว้ที่ริมฝั่งแม่น้ำ นารัมมา และเพื่อบูชาแม่พระคงคาที่ได้มีแหล่งน้ำ ในการดำรงชีวิต

ประเพณีลอยกระทง

นอกจากประเพณีที่เป็นที่รู้จักอย่าง กว้างขวางแล้ว ในแต่ละภูมิภาคยังมีประเพณีที่แตกต่างกันออกไป ตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความต่างของ ประเพณีดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ประเพณีไทยในแต่ละภูมิภาคที่น่ารู้ มีดังนี้

๑.๑ ประเพณีไทยภาคเหนือ

๑) **ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ** การบายศรีสู่ขวัญเป็นประเพณีที่ดั่งงามของชาวเหนือ และชาวอีสานเป็นการรับขวัญ เรียกขวัญของผู้ที่ จากบ้านไปเป็นเวลานาน หรือผู้ที่เพิ่งหายป่วยให้มา อยู่กับเนื้อกับตัว พร้อมกับทำพิธีอวยพรให้อยู่เย็น เป็นสุข มีอายุมั่นคงขวัญยืน นอกจากนี้ยังใช้ในการ แสดงความยินดีกับผู้ที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง ทางราชการ รับแขกจากต่างถิ่น

ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ

๒) **ประเพณีงานปอยหลวง** งานปอยหลวง แปลว่า “งานฉลองที่ยิ่งใหญ่” งานปอยหลวง เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงประเพณีและวัฒนธรรมอันสูงส่งของชาวพื้นเมืองในภาคเหนือ ซึ่งกระทำ สืบเนื่องกันมาอย่างยาวนาน งานที่สำคัญที่สุดคือ งานปอยทางพระพุทธศาสนา คือเมื่อช่วยกันสร้าง พระอุโบสถ พระวิหารหลวง พระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ แล้วจึงจะมีการจัดงานปอยขึ้นเพื่อเป็นการ เคารพฉลองแล้วอุทิศถวายให้เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนาสืบไป

๑.๒ ประเพณีไทยภาคกลาง

๑) ประเพณีรับบัวหรือโยนบัว

เป็นประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมายาวนานของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นการสักการะหลวงพ่โตแห่งวัดบางพลีในบริเวณคลองลำโรง ซึ่งเดิมเป็นแหล่งที่มีดอกบัวมาก ซึ่งในงานจะมีการแห่หลวงพ่โตจำลองไปตามคลองเพื่อให้ชาวบ้านสองฝั่งโยนดอกบัวลงในเรือที่มิ่งค์พระเพื่อเป็นการสักการบูชา โดยในวันงานจะมีการแข่งเรือและมหรสพสมโภชตลอดงาน

ประเพณีโยนบัว

๒) ประเพณีตักบาตรเทโว งานตักบาตรเทโวมียปรากฏอยู่ในพุทธตำนาน “วันเทโวโรหนสูตร” หมายถึง การเสด็จลงจากสวรรค์ ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยตำนานกล่าวว่า เมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้และประกาศพระพุทธศาสนาไปทั่วชมพูทวีปแล้ว ทรงรำลึกถึงพระพุทธมารดา

ประเพณีตักบาตรเทโว

ที่สิ้นพระชนม์ไปแล้ว จึงเสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อเทศนาพระอภิธรรมปิฎกโปรดพระพุทธมารดา ครั้นออกพรรษาจึงเสด็จลงสู่โลกมนุษย์ จากพุทธตำนานดังกล่าว ชาวพุทธจึงถือเอาวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธองค์เสด็จลงจากสวรรค์สู่โลกมนุษย์หรือ “วันเปิดโลก” และได้จัดประเพณี “ตักบาตรเทโว” ขึ้นเป็นประจำทุกปี

๑.๓ ประเพณีไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑) ประเพณีงานบุญผะเหวด

หรือ “งานบุญเทศมหาชาติ” เป็นงานบุญที่สำคัญสำหรับชาวพุทธทั่วประเทศ จะจัดขึ้นหลังออกพรรษาของทุกปี (ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน) โดยจะมีการฟังเทศน์มหาเวสสันดร เพื่อรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญของพระเวสสันดร ที่มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ

ประเพณีงานบุญผะเหวด

ประเพณีผีตาโขน

๓) ประเพณีบุญบั้งไฟ สืบเนื่องมาจากพิธีการขอฝนจากพญาแถนหรือเทวดา โดยจัดพิธีจุดบั้งไฟเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลเพาะปลูก

๑.๔ ประเพณีไทยภาคใต้

๑) ประเพณีบุญเดือน ๑๐ เกิดขึ้น

จากความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดแนวคิดมาจากอินเดียที่ว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังต้องไปใช้เวรใช้กรรมอยู่ในยมโลกและจะกลับมาเยี่ยมญาติหรือครอบครัวในช่วง แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ ถึง แรม ๑๕ ค่ำ ซึ่งทำให้มีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

๒) ประเพณีชักพระ จัดขึ้น

ในช่วงออกพรรษา มีการอัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานบนบุษบกแล้วช่วยกันลากแห่ไปรอบเมืองเพื่อความเป็นสิริมงคล จัดขึ้นทั้งทางบกและทางน้ำ

เทศกาลกินเจ

๒) ประเพณีแห่ผีตาโขนจัดเป็น

ส่วนหนึ่งในงานบุญประเพณีใหญ่ หรือที่เรียกว่า “งานบุญหลวง” หรือ “บุญผะเหวด” มีขึ้นที่อำเภอด่านซ้ายและอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ซึ่งจัดเป็นการละเล่นที่ถือเป็นประเพณีทุกปี โดยเกี่ยวโยงกับงานบุญผะเหวดหรือเทศน์มหาชาติประจำปีและพระธาตุเจดีย์ศรีสองรัก ซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สำคัญของท้องถิ่น

ประเพณีบุญบั้งไฟ

ประเพณีชักพระ

๓) ประเพณีกินเจ เป็นประเพณี

ดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นงานประเพณีประจำปีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดงานหนึ่งของภาคใต้ โดยชาวไทยเชื้อสายจีนจะร่วมกันถือศีลกินเจเป็นเวลา ๑๐ วัน และจะห่มขาวห่มขาว

๒. ศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรม คือ สภาพที่มีความเจริญงอกงามหรือลักษณะที่เจริญงอกงาม ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม ประเพณี และความสามารถอื่น ๆ หรืออาจสรุปได้ว่า ศิลปวัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นมรดกทางสังคมที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่ง ศิลปวัฒนธรรมสามารถพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เจริญไปตามยุคสมัยได้

ประเภทของวัฒนธรรม

การจำแนกประเภทของวัฒนธรรม มีแนวทางการจำแนกประเภทที่แตกต่างกัน ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงการจำแนกประเภทของวัฒนธรรมตามแนวทางพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๖

ที่ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. วัฒนธรรมทางคติธรรม ได้แก่ แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ส่วนใหญ่ นำมาจากหลักธรรมทางศาสนา เช่น การมีเมตตา การให้อภัย การรู้จักพอ

๒. วัฒนธรรมทางเนติธรรม หรือวัฒนธรรมทางกฎหมาย ได้แก่ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ

๓. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งเพื่ออำนวยความสะดวก และความบันเทิง

๔. วัฒนธรรมทางสัทธิธรรม ได้แก่ มารยาทในการเข้าสังคมและคุณธรรมที่ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น การเสียสละแก่เด็กและสตรี มีความอ่อนน้อมต่อผู้อาวุโส ไม่พูดคำหยาบ

วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละท้องถิ่น ดังนี้

๑. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ที่อยู่อาศัยของคนไทยในแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาคเหนืออากาศหนาวเย็น บ้านจึงมีหน้าต่างน้อย ภาคใต้ฝนตกชุก หลังคาบ้านจึงยื่นยาวมาถึงตัวบ้านเพื่อช่วยบังฝน

๒. การประกอบอาชีพ เช่น ประเพณีขอฝน ประเพณีแห่หางแมว ประเพณีบุญบั้งไฟ ล้วนแล้วแต่เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพราะพื้นฐานของสังคมไทยคือสังคมเกษตร ชาวบ้านมีอาชีพเพาะปลูก

๓. จากค่านิยมของสังคม เช่น เพลงเดินกำรำเคียว เพลงเกี่ยวข้าว เป็นเพลงพื้นบ้านที่ใช้ร้องเล่นกันเพื่อความสนุกสนานในการทำงาน เนื่องจากคนไทยเป็นคนรักความสนุกสนานรื่นเริง จึงเกิดเพลงพื้นบ้านควบคู่กับการทำงาน

๔. การแพร่ขยายของวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น ในอดีตคนไทยใช้มือในการรับประทานอาหาร แต่ปัจจุบันได้รับอิทธิพลการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการรับประทานอาหาร เช่น ช้อนส้อมจากชาติตะวันตก ตะเกียบจากจีน

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมโดยทั่วไปมีสาเหตุสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. การประดิษฐ์คิดค้น ได้แก่ การรวบรวมองค์ประกอบหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วทำให้เกิดสิ่งใหม่ การประดิษฐ์คิดค้นนี้สามารถเป็นได้ทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น การคิดค้นน้ำมันแก๊ซโซล วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ

๒. การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ได้แก่ การส่งผ่านวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ส่งผ่านขบวนสินค้า ส่งผ่านสงคราม ส่งผ่านตัวบุคคล ส่งผ่านทางการศึกษา

๓. ภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่กลุ่มชนได้จากการสั่งสมประสบการณ์ไว้เพื่อปรับตัวและดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม วัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบต่อกันมา

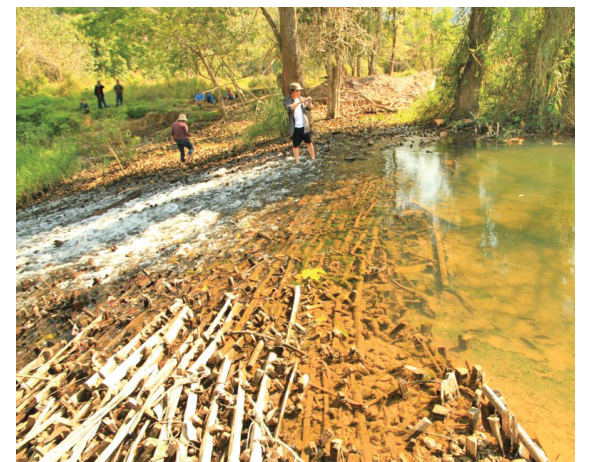
ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรองร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทยในภาคต่าง ๆ

ภูมิปัญญาไทยในภูมิภาคต่าง ๆ มีอยู่มากมาย เช่น

ภาคเหนือ มีภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูง

มีเทือกเขาสลับซับซ้อน มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เป็นพื้นที่ต้นน้ำของประเทศมีการเพาะปลูกในพื้นที่ราบระหว่างภูเขา และเนื่องจากภาคเหนือเป็นพื้นที่ลาดเทลงสู่ทางใต้ เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก น้ำจะไหลลงสู่ทางใต้ เมื่อสิ้นฤดูฝนแม่น้ำลำคลองจะมีปริมาณน้ำน้อย ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเกษตรได้อย่างเพียงพอ จึงได้เกิดภูมิปัญญา **การทำเหมืองฝาย** สำหรับกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการอุปโภคบริโภคและใช้ในการเกษตร

เหมืองฝายน้ำตกรในภาคเหนือ เพื่อการจัดการน้ำยม

ภาคกลาง เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่ มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตร แต่เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก มีปริมาณน้ำจากทางเหนือมากจนท่วมล้นที่ราบทางภาคกลาง นอกจากนี้ยังอยู่ในเขตร้อนที่มีอากาศร้อนชื้นและฝนตกชุก จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาในการสร้าง**บ้านเรือนไทย** ที่มีลักษณะเฉพาะคือ ใต้ถุนสูง เพื่อไม่ให้น้ำท่วมถึงพื้นบ้าน หลังคาเป็นจั่วสามเหลี่ยมสูงเพื่อลดความร้อนใต้หลังคา ชายคายื่นออกไปนอกตัวบ้านเพื่อป้องกันฝนสาด และป้องกันแสงแดดกระทบตัวเรือน

บ้านเรือนไทยในภาคกลาง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่กว้างใหญ่สามารถทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ได้ดี หากแต่เป็นภูมิภาคที่แห้งแล้ง ไม่สามารถทำนาได้มากเหมือนภาคกลาง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวดังมีคำกล่าว

การทอผ้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มาแต่โบราณว่า **เมื่อเสร็จหนานา หึงทอดผ้า ชายดีเหล็ก** และเมื่อศึกษาคำขวัญประจำจังหวัดของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสาน พบว่ามีมากถึง ๑๑ จังหวัด ที่มีการกล่าวถึงภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมทอผ้า ซึ่งการทอผ้าในภาคอีสานแต่เดิมจะเน้นการทอเพื่อใช้ในครอบครัว ทำให้มีการสืบทอดเทคนิควิธีการและลวดลายแตกต่างกันออกไป

ภาคใต้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นคาบสมุทร ขนาบด้วยอ่าวไทยทางฝั่งตะวันออก และทะเลอันดามันฝั่งตะวันตก มีลักษณะเป็นเมืองท่า มีการติดต่อค้าขายกับนานาประเทศ เช่น จีน อินเดีย ตะวันออกกลางมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันหลายด้านเช่น ด้านการแพทย์ เนื่องจากมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ จึงมีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร สัตว์ มาปรุงยา โดยยาของทางภาคใต้มีหลายลักษณะ เช่น ยาลูกกลอน ยาผง ยาต้ม ยาดอง ยาตั้ง ยาเหน็บ ยาอม ยาขง ยาทา ยาอาบ ยาแช่ ยาเป่า ยาประคบ ยาบัวน ยามวน ยาสกัด

ยาสมุนไพรในแบบต่าง ๆ

การอนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

การอนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนจะต้องร่วมมือกันปฏิบัติ ดังนี้

๑. ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

๒. รณรงค์ให้ประชาชนและทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญของขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้าไปมีส่วนร่วม

๓. ฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยที่ถูกสืบทอดหรือกำลังจะสูญหายให้กลับมามีคุณค่าต่อไป โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม เช่น การเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส ความมีน้ำใจไมตรีต่อผู้อื่น

๔. การพัฒนา ริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพ เพื่อผลิตสินค้าต่าง ๆ ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๕. การถ่ายทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยเพื่อให้ทุกคนเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ

<http://www.m-culture.go.th> กระทรวงวัฒนธรรม

ผังสรุปสาระสำคัญ

อยู่อย่างไทย

มารยาทไทย

มารยาทเป็นกิจวาทที่สุภาพเรียบร้อยที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อสังคม โดยมีระเบียบแบบแผนเหมาะสมกับกาลเทศะทั้งการแสดงความรัก การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ การปฏิบัติตนตามมารยาทไทยเป็นการสืบสานอนุรักษ์มารยาทไทยให้คงอยู่สืบต่อไป

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของการทำความดีลักษณะของผู้ที่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงความเสียสละ คือ เต็มใจช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน ยอมสละสิ่งของตนเพื่อช่วยผู้อื่นให้เป็นสุข

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีการสั่งสมสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนไทย เพื่อให้ดำรงอยู่สืบไป จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากคนไทยทุกคน เช่น การรวบรวมข้อมูลขนบธรรมเนียม ประเพณี ต่าง ๆ การส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของขนบธรรมเนียม ประเพณี การปลูกฝังจิตสำนึก และการปลูกฝังทัศนคติว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง พื้นฟู และดูแลรักษาให้เป็นสมบัติของชาติสืบไป

คำถามชวนคิด

- นักเรียนคิดว่าการปฏิบัติตามมารยาทไทยอย่างถูกต้องมีประโยชน์อย่างไร
- นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงให้ความสำคัญกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม ดังที่เห็นได้จากพระบรมราโชวาทในโอกาสต่าง ๆ
- ให้นักเรียนยกตัวอย่างพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้องกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคมที่นักเรียนประทับใจ
- ให้นักเรียนบอกถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทยตามความคิดของนักเรียน อย่างน้อย ๓ ข้อ
- ให้นักเรียนยกตัวอย่างภูมิปัญญาไทยมา ๑ อย่าง พร้อมบอกถึงประโยชน์และความสำคัญของภูมิปัญญานั้น

กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม

- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาและซักซ้อมการปฏิบัติตนตามมารยาทไทย โดยสาธิตวิธีการปฏิบัติตนตามมารยาทไทยแล้วถ่ายวิดีโอไว้ แล้วนำวิดีโอที่ถ่ายไว้มาตัดต่อและเพิ่มเติมเสียงบรรยาย (อาจขอความช่วยเหลือร่วมมือจากครูคอมพิวเตอร์หรือฝ่ายไอทีฯ ของโรงเรียน) แล้วนำมาเปิดในโรงเรียน หรือมอบให้โรงเรียนที่ต้องการสื่อการเรียนการสอนเรื่องมารยาทไทยต่อไป
- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม หาข้อมูลพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อและเสียสละต่อพสกนิกรของพระองค์ฯ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดนิทรรศการร่วมกันในห้องเรียนหรือในระดับชั้น
- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มหาข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาลและประเพณีของแต่ละภาคในเดือนต่าง ๆ ของปี จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาเรียงต่อกันเป็นแผนภาพความคิดเส้นเวลา

กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ

- “กิจกรรมพี่สอนน้อง” จัดให้นักเรียนได้สอนมารยาทไทยให้กับน้องชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (หรือชั้นอื่นที่เล็กกว่า) ในช่วงโม่งโฮมรูม หน้าเสาธง หรือกิจกรรมลูกเสือ
- ให้นักเรียนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับทุกคนในโรงเรียน

จุดประกายโครงการ

“ตามรอยเท้าพ่อ” ให้นักเรียนศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แล้วนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการทำโครงการเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน